

SEROCKI MIEJSCOWNIK

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Świecienica Izbica
SEROCK
Wola Kiełpińska
Kania Polska
Gasiorowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Słasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwisin
Dębinki Guty
Borowa Góra
Bolesławowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosin Dębe
Skubianka
Wierzbica
Lacha

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Odcinek 44 - SEROCK

Serocki wrzesień 1939 r.

75. rocznica wybuchu II wojny światowej uświadomiła nam, że żyją teraz już bardzo nieliczni świadkowie pamiętnego września 1939 r., którzy wówczas byli dziećmi. O wydarzeniach poprzedzających wojnę też wiemy niewiele.

Manifestacja na rynku

W obliczu niemieckiego zagrożenia odbywały się manifestacje oraz zbierano pieniądze na zakup uzbrojenia dla polskiej armii. Takie organizacje jak „Strzelec” oraz Liga Kolonialna i Morska bardziej się uaktywniły, a dla potrzeb ćwiczeń przysposobienia wojskowego zbudowano w Serocku strzelnicę. W sytuacji gdy nadejście wojny było pewne część rezerwistów została zmobilizowana już latem. Starsi wiekiem rezerwiści, zostali wezwani dopiero po wybuchu wojny. Wyruszyli zgodnie z przydziałami do swoich jednostek, ale często nie byli w stanie do nich dotrzeć. Posiadacze motocykli przekazali je wojsku, a gospodarze z Serocka i okolicznych wsi posiadający konie zostali wyznaczeni do ewakuacji Zegrza.

Serock znajdował się dość daleko od granicy z Niemcami, ale w rejonie głównych punktów oporu jakimi były Warszawa i Modlin, dlatego jego mieszkańcy doświadczyli okrucieństw wojny już 5 września. Około południa niemieckie samoloty dokonały nalotu na

Niemiecy motocykliści przy jednym z gospodarstw w zachodniej części Serocka

miasto. Pierwsze bomby spadły na wały napoleońskie, które Niemcy pewnie przez pomyłkę wzięli za pozycje obronne, następnie uderzono jednak na centrum miasta - w rejonie ulic 3 Maja i Tadeusza Kościuszki. Bomby spadły na domy Jakowa Graniewicza, Jakowa Rosenberga, Arona Lejby Zylbersztajna, Kuźnickiego i Motela Mendzelewskiego.

Najbardziej tragiczne w skutkach było trafienie bomby w dom Rosenberga, jeden z największych domów w mieście, znajdujący się na rogu ulic 3 Maja i Kościuszki, w miejscu gdzie obecnie stoi Dom Handlowy „Wodnik”. W piwnicach tego domu schroniło się blisko 100 osób, mieszkańców Serocka i uciekinierów z sąsiedniego miasta Nasielska. Relacje mówią o różnej liczbie zabitych. Podawane są liczby od 40 do 72 osób. Wiadomo, że zginęła część rodziny właściciela, kilkanaście osób znanych z imienia i nazwiska jak przedstawiciele rodzin Przykorskich, Kanarków i Pieńków. Część osób nie została jednak zidentyfikowana,

Obóz niemieckiej kolumny sanitarnej przed wkroczeniem do Serocka

czytania, porwano na strzępy i podeptano zwoje Tory. W jednej z relacji mówi się, że przez jakiś czas zrobiono z synagogi stajnię. Na ludność żydowską nałożono kontrybucję, a 15 września kilkuset osobową grupę mężczyzn popędzono przez Pułtusk do Ciechanowa. Niektórzy młodzi Żydzi przedostali się na teren okupacji sowieckiej, doświadczając później represji sowieckich w obozach pracy jak wspomniany na tych łamach Gerszon Mida, który z Białegostoku został wywieziony do republiki Komi.

Po ustaniu działań wojennych Serock wraz z dużą częścią powiatu pułtuskiego (Kreis Ostenburg) został włączony do tzw. Rejencji Ciechanowskiej, która wraz z powiatem Suwałki została wcielona do Rzeszy niemieckiej pod nazwą Prus Południowo-Wschodnich. Serock znalazł się przy granicy z Generalną Gubernią - umieszczono tu posterunek staży granicznej, który na swoją siedzibę zajął znajdującą się przy rynku, kamienicę Sajnogów.

Tekst i zdjęcia:
Sławomir Jakubczak

stąd też m.in. problem w ustaleniu dokładnej liczby ofiar. Po tragedii wszyscy zostali pochowani na cmentarzu żydowskim we wspólnej mogile.

Pierwsi Niemcy pojawili się w Serocku w sobotę 9 września około godz. 16. Była to grupa motocyklistów, która nadjechała od strony Zegrza. Miasto zostało w całości zajęte przez Niemców w nocy z 9 na 10 września przez oddziały 217 DP. Po oddziałach liniowych wkroczyły też służby kwatermistrzowskie i sanitarne. Kompania sanitarna zajęła np. gmach szkoły powszechnej. Swoje rządy w mieście Niemcy rozpoczęli od rabowania żydowskich sklepów, przy okazji nie oszczędzając też polskich domów i sklepów.

Na ulicy Zakroczymskiej właściciel polskiego sklepu Czesław Malinowski (lat 32) broniąc swojej własności zabił niemieckiego żołnierza. Rozwścieczeni Niemcy spędzili mieszkańców na rynek i zapowiedzieli represje. W odwiecie 11 września rozstrzelano Czesława Malinowskiego i trzech jego sąsiadów, a mężczyzn narodowości żydowskiej w wieku od 15 do 45 lat zamknięto w synagodze, która została wcześniej zbezczeszczona - porozbijano pulpity do

Niemiecy żołnierze przed szkołą w Serocku

Ul. Kościuszki z ruinami domu Rosenberga

Skrzyżowanie ul. Kościuszki i 3 Maja